

עדנה גורני

עורכת מדור שירת הסביבה

ציטוט מומלץ

גורני ע. 2019. תאר לך / ויינברג
מאיה. אקולוגיה וסביבה 10(3).

עץ השקמה אהוב מאוד על עטלפי פירות. בתמונה: עטלף פירות מעופף ליד העץ באור יום - אירוע יוצא דופן | צילום: עמית שעל

עץ השקמה אהוב מאוד על עטלפי פירות. בתמונה: עטלף פירות מעופף ליד העץ באור יום - אירוע יוצא דופן | צילום: עמית שעל

תאר לך / ויינברג מאיה

25 בספטמבר, 2019

גיליון סתיו 2019 / כרך 10(3)

[שירת הסביבה](#)

כל הזמן שנוא / בכל מקום / לא מוכן / מעורר פחד / מעצם קיומו

תאר לך

באבנים / באש / בקצף / בקקשים / בירות

אומרים: מזל רע / עיר / כשוף / מחלות / מסתבך בשערות
לכוד לעד / בגוף הזה, החמים / המריח כפרי / הרך כנשיקה /

המבקש לשרד

תאר לך

אָפּס / יִלְלַת / לְהִגֵּן / עַל / עֲצָמוֹ

איש לא מניד עפעף / כשנשברת כנף / כשנעקרות העינים /

במקור עורבים ברחוב

תאר לך

להולד אחרת / בריה מקבלת / עומדת ללא פחד / במקום

חייה / המפירים במעלותיה / הנחשבת / למשהו טוב

עטלף פרות.

מתוך: מאיה ויינברג, 2018. עיר ותנוחת ההר. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד.

בין המילים

תאר לך מה משמעות היות שנוא ולא מובן בכל מקום. כך פותחת המשוררת וחוקרת העטלפים מאיה ויינברג את שירה. זוהי שורה שכמעט כל אדם יכול להזדהות איתה. אך האם יכול אדם להזדהות עם בעל חיים שנוא? זאת כבר שאלה אחרת. אין ספק שאחד מבעלי החיים השנואים והלא מובנים בכל הזמנים והמקומות הוא העטלף.

עטלפים פעילים בלילה ועפים חרישית בחשכה, דבר שעשוי להסביר את הפחד מפניהם. הספר דרקולה מ-1897 חיזק את התפיסה שעטלף הוא יצור מרושע, אפל, מפלצת מוצצת דם – אך למעשה, מתוך יותר מ-1,200 מיני עטלפים שקיימים בעולם, רק שלושה מינים במרכז אמריקה ובדרום אמריקה ניזונים מדם. השטן מתואר לעיתים קרובות כבעל כנפי עטלף. בשפה האנגלית קיימים ביטויים שמקשרים עטלפים לטיפשות, לשיגעון, לזקנה ולכישוף. סקר שנערך בארצות הברית בשנת 1982 מצא שעטלפים נמנים על בעלי החיים השנואים ביותר, בחברתם של תיקנים, חולדות ועוד.

העטלפים אינם עיוורים. להפך, אנחנו עיוורים ביחס לעטלפים. הדעות הקדומות והפחד הביאו לכך שיחסית לקבוצות אחרות של בעלי חיים, העטלפים לא נחקרו לעומק במשך זמן רב, ואכן הבורות היא האויב הגדול ביותר שלהם. עטלפי חרקים הם מדברי חרקים טבעיים ועטלפי פירות מאביקים ומפיצים זרעים.

עטלף הפירות המצוי (*Rousettus aegyptiacus*), שהוא הנציג היחיד בארץ של משפחת עטלפי הפירות) הוכרז בישראל כמזיק חקלאי, אף על פי שמחקר הראה שרק 15% מהפירות שבני מינו אוכלים היו גידולים חקלאיים. בניסיון להשמיד אותם ננקטו פעולות כמו עישון מערות והרעלה, שלא רק שלא הביאו להקטנת אוכלוסיית עטלף הפירות, אלא גם פגעו קשות בעטלפי חרקים (מהם ישנם 32 מינים בישראל). באוקטובר 2018 הוכנס עטלף הפירות לרשימת המינים המוגנים בישראל. למרות זאת, עטלפי פירות עדיין סובלים מפעולות אלימות שמקבלות ביטוי נוקב בשיר – בָּאֲבָנִים / בָּאֵשׁ / בְּקֶצֶף / בְּקֶרֶשׁ / בְּרִיּוֹת. האמונות הטפלות שמקשרות בין עטלפים לבין מזל רע, כישוף, עיוורון והסתבכות בשערות, מאפשרות את ההתעלמות מסבלם כאשר הורסים מחסן על אלפי העטלפים שלנים בו, ואת האדישות אל מול כנף שבורה או עורבים שמנקרים את עיניהם של עטלפים פצועים. האהבה שרוחשת המשוררת לעטלפים ברורה בתיאור הגוף החמים / המריח כפרי / הרך כנשיקה. האהבה הזאת מגשרת מעל לבורות ולרתיעה, ודורשת מאיתנו לתאר לעצמנו מה זה להיות שנוא ולא מובן, וגם את ההפך – מה יקרה כאשר נכיר בתכונות הטובות של עטלף הפירות (ושל עטלפים בכלל) ונקבל אותו.